

Synpunkter från Falsterbonäsets Naturvårdsförening gällande utkast till Vellinge kommuns nya kulturmiljöprogram

Härmed inkommer Falsterbonäsets Naturvårdsförening med synpunkter kring det utkast till nytt kulturmiljöprogram som vi tagit del av. Vi har största möjliga mån försökt följa samma rubriceringar.

Jordbruk och övriga näringar.

Det som minner om forna dagars jordbruk är de kvarvarande betesmarkerna i form av strandängarna och Skanörs Ljung. Dessa är kulturlandskap. De förra skapades genom några 1000 års betning och är lika mycket kulturminnen som naturminnen. De har som minnesmärken större betydelse än holländarmöllorna vars kulturella arv endast är ca 100 år.

Gravhögarna från bronsåldern vittnar om ett allt öppnare landskap präglat av kreatursskötsel. Högarnas flora visar rester av detta landskaps arter, som ofta är helt försvunna i resten av landskapet.

Skiftena under senare delen av 1700 – och 1800-talen har en stor betydelse för utflyttningen av gårdarna från byarna. Markindelningen skedde i vissa fall genom att vallar uppkastades. Speciellt i åkerlandskapet mellan Kämpinge och Håslöv är dessa tydliga. Deras betydelse är stor för fältviltet i jordbrukslandskapet och de innehåller i vissa fall ålderdomliga och ovanliga florainslag.

Till detta kommer nya brukningsmetoder med järnplog, importerade hästar, som kunde dra plogen genom moränlerorna, och enorma avsättningsmöjligheter för havre på den europeiska marknaden. Detta betyder att med igensandningen av åkermarken det blev en livsnödvändighet att gräva ner sanden och vända upp matjorden. De ännu kvarvarande resterna av Rängs Sand, som inte grävdes om, bör förklaras som ett kulturminne för hågkomsten av den odlarmöda som givit befolkningen och landskapet sin ekonomiska rikedom. Betesmarkerna blev åkermark och kreaturen hölls tjuvdrade.

Infrastrukturen sågs över och utvecklades med järnvägar mellan Malmö och Trelleborg, och Malmö och Ystad. De tre sjöstäderna byggde moderna hamnar för utskeppning av havren. Bönderna blev rika, De gamla kyrkorna ersattes med nya moderna i det ”nya” materialet tegel från de många tegelbruken i bl a Skegrie och Östra Greve och kvartskalktegel från Arrie. Man byggde nya stora mangårdsbyggnader av samma

material med de rika borgarnas sommarboställen som förebilder t ex Katrinetorp, Rönneholm och allt vad de heter runt Malmö. Dessa hade parker och nu var det även böndernas tur att plantera sådana vid eller runt mangårdsbyggnaderna. Dessa gav lä och invaderades snabbt av råkor, en i vårt land helt kulturgynnad art som följt oss sedan våra tidigaste fasta bybildningar i det öppna beteslandskapet. Gårdarnas parker blev också replipunkter för fältviltet. Skogsharen som utrotats i varje fall sedan mitten av 1800-talet måste nu ersättas som jaktbart byte och man införde fälthare från Tyskland på 1880-talet och likaså fasan, som behövde gårdsparkerna som skydd och nattkvist. En annan invandrare – ringduvan – kom också att bli beroende av parkerna för sin vidare spridning. På 1860-talet fredades rådjuret och kom sedan att spridas ut från kärnområdet på Övedskloster och godsens däromkring. Gårdsparkerna fyllde behovet av skydd även för dessa.

För att öka odlingen märglades markerna och mangelgravarna blev ett ännu idag bestående inslag i terrängen på slätten med i många fall räddningen för landskapets groddjur och fiskar sedan utdikningen i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet som strävade efter att ytterligare öka jordbruksmarken. Nu tillkom dessutom importgödsel i form av guano – chilesalpeter – och så småningom även konstgödsel. Detta mest beroende av det behov som uppkom genom allt minskande kreaturshantering. Vid början av 1970-talet fanns bara tre mjölkbesättningar kvar i Vellinge kommun.

Bäckarna fick nya raka fåror för att öka avrinningen från mossar och sankmarker. Det allt mera monokulturpräglade landskapet förlorade flera arter bl a storken och många arter minskade som t ex groddjur och våtmarksfåglar.

Skiftesreformerna och den agrara revolutionen.

Se ovan. Mycket av det som behandlas här om befolkning och små fastigheter är inte lika tillämpligt på Söderslätt som i mindre lyckligt lottade delar av riket.

De kommande kapitlen om industrialisering, jordbrukets mekanisering, bilismen och fritidslandskapet är inget att säga om. De är i mycket hämtade från Callunas böcker.

Förändringstendenser.

Hästgårdarna har ofta för lite beten och bete och tramp fördärvar vegetationen så att marken blir närmast ofruktbar. Större hagar krävs för att betet ska gynna biologisk mångfald. FNF önskar inget pinnlandskap = små fållor omgivna av vita plastpinnar med fladdrande elband. Där gårdarna är moderna fungerar vita trästaket. Där markerna har en ålderdomligare prägel bör istället omålat rundvirke användas. Gödselhanteringen i containers som körs bort håller på att utrota vattensnoken i landskapet. Den behöver gödselstäder för embryonalutvecklingen i äggen.

De större arealerna inom jordbruket får inte plöja bort vallarna som måste bevaras som kulturminne både för att visa forna dagars småskalighet och för bevarande av den biologiska mångfalden.

Det finns ingen gård med mjölkproduktion, men väl några med köttproduktion bl a Stall Hovbacken i Knävången, Skanör. Skanörs Ljung betas idag av nötkreatur från Svedala kommun.

För att inte störa slättlandskapet så bör inte höga byggnader byggas liksom höga master. Detta gäller även vindkraftverk.

De gamla radbyarna bör inte tillåtas bli moderna gytter av byggnader i andra stilar än den ursprungliga. Radbyar var fåtaliga i Skåne och bör bevaras. Förtätning i byarna tar bort mycket av den rurala karaktären.

Fritidshusbebyggelsen bör bevaras annars förlorar vi den historiska epoken mellan 1880 – 1960 då fritidshus byggdes i Höllviken och på Näset. Här finns hela spektrat från de stora släkthusen från omkring sekelskiftet till enfamiljsstugor från de sista 20 åren av perioden, se bl a Strandbaden i Falsterbo.

Inflyttningstakten och produktionen av bostäder bör minskas. Det som människor tidigare flyttade till – natur och kultur i skön förening – byggs idag bort. Det är inte bara bad, golf, hästtävlingar och fågelskådning som ska dra folk till t ex Falsterbonäset.

Område I. Arrie – Ö Grevie

Arrie bra synpunkter.

V Ingelstad är idag ganska fördärvat av nyare bebyggelse och har inte lika mycket att bevara som Arrie.

Östra Grevie är minst skyddsvärd av byarna i öster.

Karaktärsområde II. Hököpinge och Gessie.

Allt för lite har bevarats av sockerbrukssamhället Hököpinge. Kyrkbyn är bättre bevarad.

Gessie villastad intressant fritidsbebyggelse från slutet av 40-talet och från 50-talet.

De betade backarna från Gessie till Stora Hammar är de enda resterna förutom strandängarna från det gamla beteslandskapet före uppodlingen från 1840-talet. Betesbackarna har en intressant och flora med drag från de ryska stäpperna. Dessa backar bör inte få bebyggas.

Pileraderna bör skötas korrekt och nyplantering bör ske. Gäller hela slättlandskapet. Man bör dock tänka på att inte bara pil användes utan även alm, lind och päronträd.

Ersättning av äldre träd i gårdsparker och på kyrkogårdar samt som alléträd i byarna bör nyrekryteras innan de äldre träden faller för åldersstrecket, så att man inte får ett glapp i successionen som man fått vid t ex Skanörs kyrka. Detta gäller alla landsbyarna.

Karaktärsområde III. Jordbrukslandskapet

Vi kan inte finna vallarna annat än som pilevallar. De flesta har inte idag en enda pil och de är viktiga som forna tiders ägo gränser.

Kanske borde man berätta varifrån teglet till tegelbyggnaderna kom. Skanörs gula tegel kommer t ex från Ven. Tegelbruken gjorde också dräneringsrör, som spelade stor roll i utdikningen av slättens fuktområden och ökningen av åkermark och som lett till våra dagars behov av nya dammar för storskalig bevattning av lök och sallad samt andra grödor.

Bronsåldershögarna och florarikedomen bör påpekas.

Gårdsparkernas betydelse för fåltviltet bör påpekas liksom deras betydelse som häckningsplats för den kulturbärande råkan. Råkans beskattning med unger per bo är ett kulturarv från denna tid. Här bör även fasan nämnas som började införas till jordbrukslandskapet från kontinentens godsmarker omkring 1880 och samtidigt kom också tyskaren (fältharen) sedan landskapsförändringen fått skogsharen att försvinna. Vildkaninen infördes som också som alternativt jaktbyte till Ängelholmsslätten 1904. De är alla kulturbundna arter.

Rådjurens återkomst på slutet av 1800-talet beror på några godsherrars intressen att skydda hjortviltet i samband med bildandet av Svenska Jägareförbundet. Med skyddet kunde arten spridas och kom till kommun ca 1880–1890.

Dessutom bör något sägas om mangelhålen, vanningarnas och dödisgroparnas betydelse för groddjur t ex dammgroda och lökgroda, insekter och fiskar t ex groplöja.

Karaktärsområde IV. Vellinge med omnejd.

Speciellt området runt kyrkan och gästgivaregården ned mot prästgården har och har haft rika trädmiljöer och äldre stora trädgårdar med rik och gammaldags vårflora. Här häckade kattuggla in på 1990-talet och nötväcka finns troligen kvar i liten och isolerad population.

Utfyllnadsområdet N Hököpinge bruksby är ett fint område för vilt. Troligtvis består det av rester från bettvätten.

Intressantaste bebyggelsen i Vellinge finns i området mellan industriområdet och ett kvarter S vägen till Ö Grevie. Det är tegelbebyggelse av slutet på 1800-tals typ.

Bra att bevara banvallarna och utnyttja dem som cykelvägar. De fungerar då också som spridningsvägar för flora och evertebrater i tider av klimatförändring.

Karaktärsområde V. Höllviken, Ljunghusen och Rängs Sand.

Kyrkan är lite speciell eftersom den ligger långt från St Hammars by. Här lades också skolan – i och för sig naturligt – men med lång skolväg för barnen under vinterhalvårets blåst, kyla, snö och regn. Detta beroende på att bönderna inte ville uppge jordbruksmark nära byn.

Våtmarkerna söder om Foteviken dikades ut och bör idag åter omföras till våtmark och gäddlekplats.

Kämpinge by bör som fiske och bondesamhälle bevaras utan ytterligare utbyggnad.

I Rängs Sand bör de rester som finns kvar av ej bearbetad flygsand få vara kvar som kulturminne. Se mera under II och Jordbruket.

Eftersom hela Ljunghusen söder om väg 100 är bebyggt så bör Norra Ljunghusen mellan Björkvägen och Skanörs Ljung få ligga kvar som minne från trädplanteringsperioden.

Karaktärsområde VI. Skanör - Falsterbo

Det är av yttersta vikt att bibehålla de agrara resterna och den ålderdomliga landsbygdskaraktären i såväl Skanör som Falsterbo. Vi ser att vissa bitar som bidrar till att göra Skanör-Falsterbo unikt; den i bebyggelsen insprängda otuktade naturen, grus- och sandvägar, ängar, kulturhistoriska rester som tångvallar, småstigar och rester av ortens ålderdomliga landsbygdskaraktär sakta men säkert suddas ut till förmån för det som man hittar mest överallt - asfalt, tillrättalagda gräsytor, belysning, förstörda siktlinjer. Naturmark som bebyggt kommer aldrig i retur. Lika väl som att ett rivet kulturhistoriskt viktigt hus inte återuppstår igen.

Därför är det viktigt att betona varsamhet vad gäller; *Bebyggelse*; anpassning i storlek och stil och i områden som inte naggat reservat, parker..., *kulturhistoriskt korrekt stil* på gator, torg, trottoarer, belysning... undvika stadslika miljöer, bevara grusvägar och gröna eller sandiga trottoarer, undvik stensättning och asfalt, *Bevara gröna lungor*; alléer, vårdträd, parker, ängsmark insprängd mellan bebyggelsen, inte stadsanpassa dessa miljöer. Hellre skogspark än stadspark, låt träd- och buskridåer vara ett naturligt buller-, vind- och dammskydd, spara vårdträd så långt möjligt, låt ängsmarker och trädjungar vara kvar som naturliga aktivitetsområden i byarna och runt skolor och dagis. Därför bör marklov införas i Skanör-Falsterbo så de stora träden som är så viktiga för kulturmiljön bevaras.

Dessutom måste förtätning hejdas inom Skanör Falsterbo. För så sent som för tio-femton år sedan skrev kommunen att det var viktigt att "se över samtliga detaljplaner i Skanör-Falsterbo och Höllviken i syfte att hejda den oönskade förtätningen... Med ett ökat bebyggelsetryck har exploateringsmöjligheterna tänjts ut på ett sätt som ej kunde förutses". Problemet med förtätning pågår oförhindrat och är ett minst lika stort problem nu som tidigare och hotar de natur- och kulturvärden som är unika för Falsterbo.

En mycket stor del av hägnadssträckningarna kring Skanörs och Falsterbos vångar (i form av tångvallar) är bevarade ännu idag vilket är exceptionellt. I de flesta fall miste vångarna normalt sin funktion genom enskiftet på 1800-talet.

Tångvallarna har tradition tillbaka på 1000-talet och fram till början av 1900-talet. De sista som reparerades var kanske så sent som 1930-talet, vilket vi vet eftersom flera personer berättat att de varit med som ungdomar. Tångvallarna utgjorde ett hinder för betesdjuren att ta sig in i vångarna (odlingsområdena) där förr rovor, råg och senare grönsaker speciellt sparris kom att odlas, och in i städerna. Tångvallarna skyddade

dessutom mot höga kortvariga vattenstånd på mer än + 100 cm. Tångvallarna på Falsterbohalvön är unika så när som på en plats på Mön. Tångvallarna har legat ohävdade i ca 90 år.

Tångvallarna byggdes av bandtång som man plockade från stranden och lät torka samt torv som man skar på Flommen och Skanörs ljung. Detta varvades upp till en höjd på 1,6 meter. Då tångvallarna löper över en sträcka på 3 mil kan vi med lite enkel matematik komma fram till att de en gång rymde 50.000 kubikmeter material. Det innebär ganska så många rundor med häst och vagn!

Tångvallarna bör hävdas främst vid de gamla stadskärnorna. Det vore kulturhistoriskt intressant att restaurera och bygga på dem. Gärna som en del av ett framtida översvämningsskydd. De har ju bara vanhävdats under 10% av sin tid, fram till idag.

SKANÖR

I Skanör har man missat sambandet mellan den medeltida staden, 1700–1800-tals staden och staden efter bränderna samt den moderna staden sedan ca 1960. Vi menar med detta:

Den medeltida staden består av Skanörs borgen, kyrkan, Bredeväg, Bakdjupsområdet med Hovbacken och tångvallarna. Det är på denna De la Rose 1700-tals stad byggs med rådhus, kompanihus, stenlagda gator, post och flyttande av stadsbrunnen till Östergatan. Bredeväg är inte längre infart till den medeltida uppläggningsplatsen för båtar vid Smedplan utan har utvecklats till en av vägarna in till Skanör, där vagnarna tvättas av i Per i Vångens vanning innan man kör de sista metrarna hem. Bredeväg är också fädrift mot de östra utmarkerna längs Höllviken. Per i Vången (liten gård ca 1650) och några hus till på Vånggatan är från denna tid. Från den medeltida kyrkogården och medeltida staden finns kulturgynnade växter kvar t ex luddvårlök som har en av sina få svenska växtplatser på Skanörs kyrkogård runt kyrkan. Här finns också i närheten av rådhuset stinkmålla som en sådan kulturhållen art.

Stora delar av bebyggelsen (bl a korsvikesgårdarna) försvinner vid bränderna 1874 och 1885 och kvar blir kyrkan, rådhuset, resterna av borgen, tångvallarna som fortfarande sköts, nummerjordarna, Bredeväg, Per i Vången, några hus vid Vånggatan och Hammargården och Gamlegård. (Dufberg har skrivit om gårdarna och en bevarandeplan för Skanör har gjorts av Peter Krabbe). Den nya stadsplanen föreskriver icke brännbara material som blir tegel (huvudsakligen Ventegel pga transporter) med papptak. Bebyggelsen blir ganska enhetlig även om man från kommunens sida tillåtit annorlunda byggnation. En viss utbyggnad sker öster om Norra parken, där en dansbana tillkommer (försvinner ca 1960). Rester av festplatsen finns kvar. Öster om Södra parken sker en utbyggnad av Gamla Haga och även i söder längs Malmövägen. Vildsparrisen i vångarna är en rest som markerar denna tid.

Två gamla vångar och en ny odlas i Skanör. Nyvång tillkom under senare delen av 1800-talet. Denna vång blev pga fuktighetsförhållandena inte långvarigt brukad. Den är idag klädd med björk och tall.

Från ca 1960 börjar en mycket snabb expansion från ca 900 innevånare i Skanör-Falsterbo kommun till nästan 7000 på 1990-talet och 9000 idag. Samtidigt som man

bebygger framförallt delar av Storevång, så förtätar man ibland sommarbebyggelsen mellan Skanör och Falsterbo så att gränserna mellan tvillingstäderna suddas ut. Kvar finns bara norra delen av Falsterbovång med skogspartiet Asperna (det mesta bebyggt) och öster därom liggande hedtallskog och björkskog fram till Skanörs Ljung. Den utmärkta viltkorridoren och enda kvarvarande markeringen av att det fanns ett avstånd mellan tvillingstäderna, som en gång var så stort att olika skånska dialekter talades i de två städerna, är området där man uppfört ridanläggningen, en äldre villa, Tångvallaskolan med förskola och fritidsanläggning, tennisanläggning, äldreboende, korttidsboende, Montessoriskola, tre hyreshus samt några sommarstugor, en telefonstation. En bebyggelse som har varit ganska spridd och som haft låg aktivitet nattetid och därför trots denna kunnat fungera som viltpassage mellan Skanörs Ljung och Flommens Naturreservat. Ålajorden ingår i detta komplex och är den sista outnyttjade delen. Här bör inte förtätas eller utbyggas, vilket gäller hela det beskrivna området. Man kan kalla det en "kulturhistorisk korridor", utöver att den fungerar som en viltpassage. Församlingsgränsen ligger som en tångvall lite norr om den glesbyggda delen av Falsterbo vång och Asperna.

Det är viktigt att bevara resterna av beteslandskapen i bebyggelsen t ex Bredeväg och Gässlingekroken och att dessa bevaras med försiktig betning för att inte tappa biologisk mångfald som näktergal, andra sångare och även däggdjur som rådjur och igelkott. Betning med häst är att föredra, men kortvarig betning av nötkreatur och efterbetning med häst går också bra. Örtfloran utarmas om man har får. Beteslandskapsrester finns även i Södra parken och i norra delen av Falsterbo vång i form av mångstammiga träd. Inga plaststaket eller elfladderband får förstöra det genuina intrycket.

Vi är mycket sämre än danskar, tyskar och engelsmän på att bevara den äldre karaktären i bebyggelsen – den som skapar idyll och söks av turister. Skyltning, belysning, parkering, brevlådor, plantering (arter och placering) och naturligtvis ny- och ombyggnation måste anpassas till denna, så att man får bra fotovinklar och upplever genuinitet.

Parkerna måste förbli vildparker så när som området runt den gamla festplatsen som idag klipps. Området runt Holmevanningen bör slås två gånger per år och materialet bortforslas. Vanningarna är ju också en del av forna boskapsdrift och brandförsvar (Holmevanningen).

Borgen bör fortsatt betas och inte avskärmats från Bakdjupsområdet vid en utbyggnad av översvämningsskyddet.

Knävången norr om Skanör har ett stort kulturmiljövärde genom sin öppenhet och genom att området i hög grad undgått bebyggelseexpansionen efter laga skiftet. Då hägnadsvallarna kring denna vång dessutom i hög grad är bevarad, utgör Skanörs Knävång en av få platser i södra Skåne där man ännu idag kan få en god uppfattning om hur det närmast bebyggelselösa odlingslandskapet kring bytomterna såg ut före 1800-talets skiften. De agrarhistoriska lämningarna med nummerlotterna i Knäet och Knösen samt Toslissan bör bevaras, gärna som sammanhängande större betsmarker. Det bör gå att skapa även större beten i centrala och östra delarna. Knäet och Toslissan berördes inte av laga skiftet. Dessa ytor har därför i princip ända fram till idag behållit samma indelning som de fick i början av 1800-talet med mycket smala och oftast långa tegar. Inga plastpålar och fladderband får inhägna betesmarkerna.

Spåren av det medeltida sillfisket i såväl Skanör som Falsterbo bör nämnas. Man har också missat Bagarebacken. Den bör nämnas.

Vad som sägs i kulturminnesprogrammet om det gamla Skanör visar hur viktigt det är att bevara dess karaktär. Växtligheten utanför husen bör också uppvisa äldre prägel med bl a gamla rosor, stockros och t ex kungsljus.

Främmande material på gräsbredden mellan hus och gata bör inte tillåtas och kulturarter som stinkmålla bör spridas och de gamla stensatta diken bör restaureras.

Torgmiljön vid rådhuset bör återställas genom en ny stadsbrunn. Äldre gatubelysning bör ersätta den moderna. Belysningen av rådhuset stör istället för framhäver. Brevlådor och skyltar bör inte stå så att dessa fördärvar fotovinklar mot rådhus, äldre bebyggelse och kyrkan.

Parkerna med resterna av betade träd måste bevaras intakta liksom den bokplantering runt den gamla dansbanan, som nu är midsommarfestplats. Gässlingekrokens gamla gås- och kalvbeten ska bevaras och åter förses med staket av rundvirke och betas. Dock ej hårdbetas av. Lämpligaste betesdjur är häst. Om kor användes bör efterbete ske med häst. Busksnår och dungar i denna ska bevaras och området ska om ej bete förekommer slås senast den 1 september och slaget material bortföras. Slåttern får gärna ske för hand med lie. Det ger EU-bidrag.

Det är tråkigt att man inte bevarat de gamla namnen på vångarna så att bebyggelsen i Storevång idag kallas Skanörs vångar som är tre; Storevång, Knävången och Nyvång. Skanörsvångar är en lantmäteribeteckning för fastigheter i alla vångarna.

Inte ens i nybyggda områden bör annat än oxel, lind, hästkastanj och pilarter få planteras. Inga byggnader förutom runt Bäckatorget bör få vara över två våningar och runt detta högst tre.

Skanörs Ljung har utvecklats från troligen ekkrattskog till hårdbetat naturbete under medeltiden. Det betade hedlandskapet och lämningarna efter torvtäkt med lång brytningskontinuitet är speciella uttryck för området. Ljungen utgör ett exempel på hur en del av södra Skånes utmarksområden kan ha sett ut före 1800-talets agrara förändringar. För att hindra nedfallet av kväve över Skanörs Ljung innan avgasreningen börjar verka bör farten över Skanörs Ljung på väg 100 nedsättas till 70 km/h. Inväxningen av björk och tall är det största hotet mot att Ljungen växer igen. Upphörd betning är det näst största. Risker att kreatursraser som inte betar björk används är uppenbar eftersom detta inte regleras i betesarrendeavtalet. Stora EU-bidrag fås för betningen och vidmakthållandet av det åtminstone 700-åriga beteslandskapet. Detta är kulturmark vida viktigare än ett 200-årigt rådhus och kompanihus eller en borg, som varit i bruk knappt 200 år. Här har kultur och natur blivit en symbios, där speciell och rar flora utvecklats pga geologi, klimat och människans hävd med hjälp av nötkreatur, får och hästar samt torvupptagning av både brännrotv och grästov samt anläggning av militära markvägar. Resterna av medeltids- ev förmedeltida gården Skyttsie hage finns inte nämnd och inte heller de gropar efter medeltida (vikingatid?) handel som finns i södra delarna nära Ammebukten. Äggnäset som sedan 1812 år kartor kallats Ängsnäset finns inte heller med trots den täckt av mås-, vip- och andfågelägg som förr pågick där. Den fornminnesskyddade Ammerännan – den vikingatida Falsterbokanalerna bör också ha en given plats i ett eget kapitel med titeln Skanörs Ljung. Delar av Ljungen i Rängs

församling är planterad med idag upp till 140-årig tallskog mot sandflykt. På norra delen av Skanörs Ljung häckar havsörn som ett bevis på det arbete som nedlagts för att begränsa spridningen av miljögifter i jord- och skogsbruk och industri under 1960 – 1980-talet och det arbete som lagts ned för att begränsa verkningarna av dessa gifter. En tydlig kulturgärning viktig bl a för dagens människor i fritidslandskapet.

FALSTERBO

Bebyggelsen redovisas rätt väl även om den äldre Falsterbobebyggelsen i kvarteren väster om Storgatan inte nämns. Denna del är fortfarande genuin i sin typ. Förutom längs Östergatan och Storgatan finns det gamla hus och gårdar kvar längs Gamlegatan, Kyrkogatan, Gåsgatan, Fädriften, Fredsgatan och Södergatan för att nämna några gator.

Den medeltida staden missas nästan helt och ingen förklaring finns till varför kyrkan inte är mittpunkt i den nuvarande staden. Den var mittpunkt i den gamla och sammanhängande med Falsterbo slott genom en idag översandad stenlagd väg. Fynden i området runt kyrkan visar på detta. Inte heller nämns att under medeltiden fanns flera kyrkor och kloster i området. De äldsta gårdarna nämns inte med namn, vilket de borde.

Stadsparken är en kulturskatt som mycket för kortfattat redovisas. Inget framgår hur mer än 75 arter buskar och träd har hamnat här och att varje fastighet hade sina träd, där man hämtade torra grenar till starten av elden i spisen. Man eldade inte heller med grästorv som Sven Nilsson säger utan med ljung och vitmossetorv från Skanörs Ljung. Där man f ö missat förekomsten av torvringar – torkplatser för brännorven. Man har också missat att i parken finns många sällsynta svampar och insekter i den mångfacetterade miljön.

Andra delar av utmarken har också missats som Kärleksstigen, utmarkerna som soptippar (åtminstone två i Falsterbo och en i Skanör inom nuvarande Flommenreservatet) och byggnationen av Sveriges äldsta golfbana i klubbregi. Falsterbo GK 1909 på Strandbaden och flyttad till nuvarande plats 1911. Man bör också förklara hur Flommens GK uppstod genom att caddiesen på Falsterbo var lokala pågar, som inte fick spela på de rika sommargästernas bana och därför byggde egen bana, först i Skanör, och sedan på Flommen. De gamla namnen som Flommen bör bevaras och "flommar" bör inte användas. Betning bör återinföras på delar av Flommens Golfklubbs område. Gärna med får som det var på 1950-talet.

Namn bör förklaras som fidden, gallåker, vång och utmark.

Falsterbo skjutfält bör finnas med som en del av kulturhistorien. Vi tror att det började som ett övningsområde på Skanörs Ljung för landsstormen omkring 1920. Blev troligen under andra världskriget skjutfält för Lv4 tills förbandet lades ned. Tillhör nu Fortifikationsverket och används bl a av Förvarsutbildarna (fd FBU).

Även i Falsterbo var männen verksamma till sjöss och inte vanligtvis hemma under seglingssäsongen. Deras titlar var inte jordbrukare utan skeppare, styrman, maskinist, matros, kofferdikapten, en del var lotsar.

Fyrens historia bör vara med och därmed också Kålahagen och Kolabacken. Slottet och medeltidens betydelse framgår i alltför ringa grad och hur fartygstrafiken gick till och hur man sedan använde virket från strandningarna att bygga korsvirkeshusen.

De modernare korsvirkeshusen är i jugendstil och detta påpekas inte. Många av dessa är kataloghus ritade av tyska arkitekter.

Falsterbovång har vi tagit upp ovan och varken den eller Fiddevången finns beskrivna i kulturprogrammet. Inte heller Grumhöjebäckarna, som är en rest från Skånemarknaden på medeltiden.

Järnvägens betydelse för floran längs järnvägsbanken med inslag av fruktträd och bärbuskar tycker vi ska med som kulturyttring. Behovet av badhytter bör också förklaras från sin tids perspektiv.

Precis som i Skanör så har tångvallarna spelat en stor roll historiskt och det bör undersökas om de kan restaureras då det bara varit ett uppehåll i hävd på ca 90 år (av totalt kanske 900 år).

Återskapa perioden av kullersten på några av de asfalterade gatorna, förslagsvis Storgatan till att börja med. (Den gamla stensättning som delvis fanns kvar under gruset togs bort när man lade vatten & avlopp och sedan asfalt på 1950-talet.) Ett bra sätt att sänka hastigheten på trafiken dessutom.

Generellt om ordet *grönstruktur*

Inom FNF är vi allergiska mot ordet *grönstruktur*, som används i kulturmiljöprogrammet. Det är teknokratiskt och utan själ. Varför inte använda grönska och/eller natur som är slutsatsen i följande **uppsats från SLU Alnarp om grönstruktur**;

”Syftet med begreppet när det lanserades var, förutom att skapa ett samlingsbegrepp för gröna ytor och områden som parker, trädgårdar, kyrkogårdar, naturområden med flera, också att betona ett strukturellt perspektiv på dessa element i den urbana miljön. Grönstruktur skulle fungera som ett gränsöverskridande analysbegrepp och därmed överbygga exempelvis administrativa gränser vid analyser av till exempel biologisk mångfald.

Ser man på användningen idag, i grönplaner och grönstrukturplaner och i dagligt tal, är dock intrycket att grönstruktur främst används som en benämning på ett utsnitt av den urbana miljön, som ett samlingsbegrepp för en typ av gröna företeelser i staden. Den innebörden av begreppet skiljer sig inte så mycket från begrepp som stadsgrönska och stadens natur, som i detta fall kan betraktas som mer eller mindre synonyma med grönstruktur.”

Sammanfattning.

Vi tycker att man har lyckats ganska väl med kulturminnesprogrammet avseende senare tids bebyggelse, men inte nog tagit med de naturliga förutsättningarna och den naturliga symbiosen mellan gammal kultur och natur. Beskrivningarna kring Skanör och Falsterbo är lite väl generella och bör fördjupas.

Falsterbo 2017-10-15

David Carlson / ordförande Falsterbonäsets Naturvårdsförening